

Право, громадянин, суспільство, держава в контексті глобальних інформаційних викликів*

28

Найважливіше з прав людини – свобода слова і переконань – зафіксоване в Загальній декларації прав людини 10 грудня 1948 року. Особливий характер цього права виокремлюється самим фактом подвійного фіксування його в цьому документі. Уже на самому початку Загальної декларації прав людини, у її преамбулі, визначається прагнення світової спільноти до «...створення такого світу, в якому люди матимуть свободу слова і переконань і будуть вільними від страху і злиднів...» [1, с. 7]. А стаття 19 цього найважливішого міжнародно-правового документа уточнює і розшифровує це положення. «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне вираження їх; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань і свободу шукати, отримувати й поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами й незалежно від державних кордонів» [1, с. 5].

Іван ЧИЖ,
народний депутат України Верховної Ради II–III скликань,
голова Державного комітету телебачення
і радіомовлення України у 2002–2006 рр.

Як бачимо, свобода безперешкодно дотримуватися своїх переконань і свобода пошуку, отримання й поширення інформації та ідеї в цьому документі, який є основоположним міжнародно-правовим стандартом, виведені в абсолютну залежність і рівнозначність. Тож, говорячи про свободу слова і думки, маємо на увазі й свободу переконань та ідей, свободу їх поширення через інформацію про ці переконання та ідеї.

Дуже важливо, що ст. 12 декларації фіксує інше право, яке створює своєрідний міжнародно-правовий баланс інформаційних свобод людини, захищаючи її від неправомірного інформаційного втручання. Йдеться про те, що «ніхто не може зазнавати безпідставного втручання в його особисте й сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію». Кожна людина, як фіксується в декларації, захищається законом від такого втручання чи посягань.

Принципи Загальної декларації прав людини, яка разом із Міжнародним пактом про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародним пактом про громадянські та політичні права складає Хартію про права

людини, розроблену й прийняту ООН, лягли в основу багатьох інших міжнародних правових актів і національних законодавств, зокрема й українського. І стандарт тут спільний і чіткий: права людини як суб'єкта інформаційних відносин ґрунтуються на двох правових взаємно збалансованих засадах. Перша – це не обмежене державними кордонами й територіальною юрисдикцією держави право людини як суб'єкта інформаційних відносин вільно, безперешкодно, на власний розсуд шукати, одержувати й поширювати інформацію. Друга – це захист *privacy*, тобто приватності, конфіденційності інформації про особисте життя, захист від неправомірного інформаційного втручання та від неправдивої інформації, яка завдає шкоди репутації і честі особи.

Особливої актуальності це набуває в час глобалізації інформаційних відносин та інформаційних технологій (ІТ), які значно випереджають розвиток права в цій царині і, нерідко, діють як інструмент домінування одних держав над іншими всупереч усталеним міжнародним нормам і стандартам.

Особливо промовистим є так званий сноуденгейт, який сколихнув усю світову спільноту й підняв на

* На цю ж тему автор опублікував статтю «Сноуденгейт». Уроки для України» в газеті «Голос України» № 161 від 31.08.2013 року.

поверхню величезної ваги проблему співвідношення права і потреб людини, суспільства, держави в час глобальних інформаційних викликів.

Колишній співробітник ЦРУ Едвард Сноуден публічно оприлюднив інформацію про те, як спецслужби тотально відстежують телефонні розмови та мають прямий доступ до акаунтів користувачів *Facebook*, *Google*, *Yahoo*, *Apple*, *Microsoft* та інших [2].

Компанії, звісно, кинулися захищати «честь мундирів», стверджуючи, що інформація, яку вони надавали спецслужбам, стосувалася лише вихідних даних, а не змісту повідомлення. І все ж під тиском доказів інтернет-корпорації зізналися, що повідомляти спецслужбам про десятки тисяч особистих даних користувачів. Так, *Facebook* за друге півріччя 2012 року отримав близько 10 тисяч запитів щодо 19 тисяч користувачів. *Microsoft* за той же час – 31 тисячу таких запитів. Ці запити, як стверджується, стосувалися розслідування вбивств, пошуку зниклих дітей, злочинців і відвернення терористичних загроз. Щодо скількох запитів надана відповідь, корпорації замовчують [3].

Приватна начебто справа одного працівника спецслужб стає рубежем, на якому заручником є:

- право у глобальному вимірі, включно з міжнародним;

- права і свободи людини, насамперед право на поширення інформації, гарантоване конституціями всіх країн, котрі декларують себе як демократичні;

- реальна перспектива становлення та розвитку громадянського суспільства в кожній з країн, які до цього прагнуть (а деякі з фігурантів «сноуденгейту» активно позиціюють себе як взірці такого громадянського суспільства). Ну і, звісно ж, ідеться також про державу, її роль і місце в долі громадянина й суспільства: або це партнери, або непримиренні опоненти чи навіть вороги.

Як наголошують аналітики та експерти, привідкривши завісу над таємним стеженням американських спецслужб за громадянами країн світу, Едвард Сноуден посіяв глибокі підозри європейських союзників щодо Вашингтона. Злочин Сноудена, як його трактує американське правосуддя, полягає в тому, що він оприлюднив дані масштабного стеження американської розвідки за електронними сервісами та розсекретив відомості про те, що майже три роки Вашингтон таємно збирає інформацію про мільярди телефонних дзвінків та електронних повідомлень не лише у США, а й у державних органах і серед простих громадян багатьох своїх найближчих союзників (зокрема, Франції, Бельгії, а особливо Німеччини), а також деяких інших країн (Саудівської Аравії, Ірану, Китаю тощо). У самій лише Німеччині Сполучені Штати регулярно прослуховують і відстежують до 500 млн. телефонних дзвінків, електронних повідомлень та *sms* і 10 млн. наборів даних. В особливо активні дні кількості відстежених з'єднань зростає до 60 млн.

Особливе невдоволення європейських союзників викликає навіть не сам факт проведення спецслужбами таємних операцій, що є установленою практикою, а те, що в США стежили не лише за приватним спілкуванням європейських міністрів і посадовців, а й за такими організаціями, як НАТО та Європейський Союз, де навіть було встановлено таємні пристрої для спостереження (зокрема, у представництві ЄС у Вашингтоні та НАТО в Нью-Йорку).

Примітно, що до об'єктів шпигування з боку Агентства національної безпеки (АНБ) не належали Велика Британія, Канада та інші англомовні союзники США. Виникли підозри, що Лондон знав про операції, а розвідки двох країн, які тісно співпрацюють, могли надавати ще й взаємне сприяння в цьому.

Таке припущення має цілковиту підставу, якщо зважати на історію *Quadripartite* («чотиристоронній» договір 1947 року) між США, Великою Британією, Канадою та Австралією і Новою Зеландією, яким була створена система «Ешелон» – величезна шпигунська мережа, здатна стежити за телекомунікаційними системами будь-якої країни та перехоплювати інформацію в необмеженій кількості). Свого часу ця система стала предметом розслідування спеціальної комісії Європарламенту. Після отримання результатів і відповідних слухань європарламентарії рекомендували громадянам Євросоюзу й компаніям вжити «заходів самозахисту» та підтримали подальший розвиток і використання в Європі криптографії для захисту комунікацій від електронного стеження [4].

Скандал з «Ешелон» «спустили на гальмах», і він поволі вшух – нікому невігдно акцентувати на тому, чим займаються фактично всі в цьому світі, де править право сили, а не сила права.

Звісно, й цього разу в адміністрації США знайдуться аргументи, щоб заспокоїти і своїх союзників, і своїх громадян. Перших президент Б. Обама оперативно запевнив, що ці операції передбачали не доступ до змісту повідомлень, а ведення статистики трафіку й одержувачів повідомлень. Других, тобто співгромадян, запевнили, що це необхідно для виявлення можливості комунікації між терористами й для захисту Заходу від змов і можливих нових атак.

Окрім того, Обама пообіцяв розслідувати претензії щодо перевищення АНБ своїх повноважень у операціях зі стеження та вже провів закриті зустрічі із главами найбільших технологічних компаній стосовно програм он-лайн-стеження, де йшлося і про те, як захистити приватне життя користувачів, при цьому забезпечуючи національну безпеку [5].

А щодо «зрадника» Сноудена, то, зрозуміло, США робитимуть усе, щоб він був покараний якнайсуворіше, як злочинець. Сам же колишній працівник спецслужб наполягає на тому, що оприлюднив інформацію про цю діяльність АНБ, бо вона вийшла з-під контролю й далеко за межі дозволеного. Сноуден наполягає, що діяв як «викривач», і розраховує на імунітет за нещодавно ухваленими у США законами, котрі захищають будь-кого, хто викрив порушення.

Привертає увагу той факт, що спецслужби нерідко переступають не тільки норми міжнародного права, а й конституції та закони власних країн, виходячи з-під контролю, як це, зокрема, сталося в Люксембурзі з місцевою службою розвідки *SREL*. За прослуховування всіх кого заманеться, сумнівне «полювання» за псевдотерористами, підготовку липових досьє тощо. поплатився «батько» євро, один із найвпливовіших чиновників Євросоюзу та прем'єр-міністр Люксембургу Жан-Клод Юнкер, котрого, до речі, спецслужби так само прослуховували, як і багатьох інших. Без п'яти хвилин голова Єврокомісії (наступного року Ж.-К. Юнкер мав усі шанси очолити цей один з найвищих органів Євросоюзу) змушений був піти у відставку. Таку ціну заплатив політик із 30-літнім стажем члена люксембурзького уряду за «пустощі» спецслужби [6].

Екс-спікер парламенту та кандидат у Президенти Грузії Ніно Бурджанадзе з гиркотою констатує: «Про яку демократію ми говоримо? Виявлено 12800 (вдумайтеся: в Грузії з населенням лише 3,5 млн. осіб) незаконних відео- та аудіоматеріалів, виготовлених попередньою владою, що називала себе маяком демократії. Стежили тотально за людьми. Камери ставили у спальнях, щоб потім це використовувати для шантажу» [7].

І таких фактів безліч у різних країнах, на різних континентах.

Максимально відверто з приводу нового авторитаризму та загроз приватності в Інтернеті висловився радник *Google* з питань свободи слова Джон Кампфнер (автор книжки «Свобода на продаж. Як ми заробили грошей і втратили нашу свободу», 2009 рік) [8]. Людина сама, поширюючи інформацію про себе, в тому числі й приватного характеру, стає об'єктом відстежування та впливу. «Наприклад, завдяки карткам лояльності, – наголошує Д. Кампфнер, – супермаркети знають геть усі наші звички... Вони ніколи не помиляються. Торговельна мережа знає ваші погляди й смаки. Так само й держава. У Великій Британії мало не прийняли закону, який дав би кільком сотням чиновників доступ до всього, що ви робите он-лайн. Авторитарні режими могли про таке тільки мріяти. На щастя, цей документ не пройшов, але хто знає, як буде далі? По суті, вся інформація про вас і без того доступна. Тут, у Британії, є люди, яких заарештували лише за написане у *Twitter*. Це тільки початок. Ми сьогодні окреслюємо межу між цензурою і свободою самовираження, приватністю і безпекою через використання засобів спостереження, наприклад, через мобільний телефон. Але стоїмо лише на порозі усвідомлення того, який потенціал мають технічні інновації для суспільства».

Дослідник маніпулятивних технологій із використанням інформації Леонідас Донскіс [9] наголошує: «Новий скандал та історія Едварда Сноудена промовисто свідчать, що маніпуляція масовою свідомістю – це лише верхівка айсберга. Набагато глибше лежать щораз більший соціальний контроль і масовий нагляд – вони демонструють, що сталося з політикою, яку випереджають технології».

Подобається це нам чи ні, технології не запитують, наскільки вони нам потрібні. Можеш їх використати, то мусиш. У разі відмови людина перетворюється на маргінала, вона вже не оплатить рахунків і не візьме участі в публічних дебатах. Держава вдається до масового нагляду й тим самим начебто виправдовує надмірне використання таємних служб або шпигунських практик... Це щось на кшталт принципу *Wikileaks* – жодної моральності. Шпигунство й вивідання секретів обов'язкові, хоч і незрозуміло, для чого вони й де межа. Цей принцип діє двоїсто: на користь держави і проти неї, однак ніколи не йдеться про відповідальність за справжній страждання індивіда... Два прояви нового зла: брак чуливості до людських страждань і прагнення знищити приватність у спосіб розкриття особистих таємниць – таких, про які ніколи не слід було б говорити чи оприлюднювати їх» [9].

Відповідно дібрана, системно подана інформація, маніпуляції з використанням політичної реклами, як мотивовано аргументує Л. Донскіс, здатні не лише формувати потреби людей та їхні критерії щастя, а й створювати героїв нашого часу й контролювати уяву мас за допомогою успішних біографій. Ці можливості змушують замислитися про «оксамитовий» тоталітаризм – контрольовану форму маніпуляції свідомістю та уявою під маскою ліберальної демократії, що дає змогу підкорювати й контролювати навіть критиків...

Реально спрямувати громадську думку й у такий бік, що люди починають хотіти баталій і навіть мріяти про них. Варто лише створити штучну кризу, принести кількадесят невинних життів у жертву політичному молоху, посилити почуття небезпеки серед народу – і всі миттю, просто-таки в один момент, напругнуть «твердої руки», суворой риторики, а то й війни...

Усе це – реалії інформаційної доби, коли світ віртуальний може замінювати реальність, а відчуття стабільного правопорядку насправді виявляється лише віртуальною химерою.

«Сноуденгейт» фактично розкрив «секрет полішенеля» щодо тотального контролю. У світі це відомо всім. І це не якась унікальна практика. «Гарячі» коментарі фахівців від «шпигунського ремесла», яких не бракувало у ЗМІ, свідчать, що новітні інформаційні технології дають змогу, з одного боку, успішно проникати до найпотаємніших джерел і найзакритіших систем, а з другого – інформаційно знищити будь-який об'єкт, включаючи цілі суспільства й державні утворення, методами сучасної інформаційної війни.

До речі, це зовсім не «ноу-хау». Цьому прийому багато століть. Новими є лише інструментарії, засоби збирання й поширення інформації. Решта – давно апробована.

Грунтовно досліджуючи загрози й виклики сучасного інформаційного протистояння, яке він назвав «особливими умовами», А. Манойло вибудовує модель державної інформаційної політики, адекватної умовам протистояння та інформаційної війни. Зробивши екскурс в історію, вчений доводить, що інформаційно-експансивний спосіб здолання супротивників активно й успішно застосовувався за всіх епох [10].

Перші наукові обґрунтування інформаційного протистояння пов'язують з іменами давньокитайських філософів Конфуція та Сунь-Цзи (VI–V ст. до н. е.), погляди котрих покладено в основу сучасних теоретичних і практичних підходів китайських і американських фахівців у галузі інформаційного впливу, зокрема – в основу діяльності спецслужб Китаю та США.

Сунь-Цзи зазначав, що «війна – це шлях обману», тому виграє той, хто вміє вести війну без битв. Для цього потрібно, по-перше, «зруйнувати плани противника», по-друге, «порушити його союзи» й тільки, по-третє, «розгромити його війська» [11, с. 42]. «Розкладайте все хороше, що є у стані супротивника. Розпалюйте чвари і зіткнення серед громадян ворожої країни. Заважайте всіма засобами діяльності уряду» [11, с. 34]. «Підривайте престиж керівництва противника й виставляйте у потрібний момент на ганьбу громадськості» [12].

У II столітті нашої ери в Китаї вперше застосували прийом пропагандистського впливу – проголошення справедливого характеру війни, яке обґрунтовувало необхідність воєнних дій [13].

Основні ідеї Сунь-Цзи активно розвивали інші китайські теоретики. Зокрема, й військовий теоретик Чжуге Лян (III ст. н. е.), визнаний Мао Цзедунуном достойним наставником. Учення Чжуге Ляна широко застосували партизани В'єтконга в Південному В'єтнамі у війні проти США. Чжуге Лян «ніколи не розмахував мечем, бо суть великої китайської військової традиції завжди зводилася до того, що мозок обдурить силу м'язів».

Подібних способів боротьби, усунення конкурентів – безліч на всіх континентах упродовж століть.

А ось новим і доволі неочікуваним у викриттях Сноудена є дві речі.

Перша. Виявляється, жодні союзи, жодні «братерські» об'єднання й стратегічні цілі не мають у сучасному світі того значення, яке вказувало б на стабільність систем. Воістину: «Немає вічних ворогів і вічних друзів – є вічні інтереси».

Здається, світ від цього не надто втрачає. Але так тільки здається. Бо те, що можна було б розглядати лише як морально-засадничу, етичну втрату, набуває геть іншої якості й ваги, якщо поглянути на цю проблему з позицій права, передусім міжнародного. Та й з позицій конституційних засторог кожної з країн, утягнутах у «сноуденгейт», також.

І це – друга річ, винятково важлива. У правосуб'єктному ланцюгу – «людина-суспільство-держава» – руй-

нується правова опора, що тримає всю конструкцію, весь правовий хребет, на якому базується сучасний світ.

Якщо «Новий світовий порядок» деякі його ідеологі вбачають у наддержавному підпорядкуванні світу власним стратегічним інтересам, то для чого тоді людство століттями виробляло основи міжнародного права, проходило кризь потрясіння, конфлікти, війни, величезні жертви і втрати? Невже тільки для того, щоб знову повернутися до права найсильнішого?..

Світ «до Сноудена» й після нього – це два різні світи. У цьому – найважливіший урок «сноуденгейту». І річ не тільки в загрозі нової холодної війни між США та Росією, у яку, якщо цього не зупинити, буде втягнуто весь світ. Фізично відчуваєш, якою крихкою є правова рівновага, як легко її зруйнувати та якою беззахисною піщинкою в бурхливому океані «політичних доцільностей» є людина. При тому, що існує безліч правових національних і міжнародних норм (починаючи із Загальної декларації прав людини) й багато інституцій (ООН, ОБСЄ, Рада Європи, Євросоюз, міжнародні та європейські суди, інститути громадянського суспільства, численні неурядові організації, преса), покликані стояти на сторожі прав і свобод людини та громадянина, включно з найголовнішим правом – свободи слова і думки, вільного поширення інформації, недоторканності приватного життя.

«Після Сноудена» всі національні правові механізми щодо інформаційних свобод належить розглядати в контексті їхньої реальної дії, а не декларативності.

Закон – фікція чи, навіть, Конституція – фікція (у прямому лексичному, не правовому визначенні). Це – очевидний факт. Бо що означають такі закони і яка їм ціна, якщо вони не захищають людину, суспільство й саму державу від несанкціонованого доступу ззовні? Тим часом ст. 17 Конституції України визначає: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу» [14].

В умовах глобалізації інформаційних відносин, як підкреслюють дослідники актуальних проблем захисту національного інформаційного простору від зовнішніх і внутрішніх загроз, жодна держава не може функціонувати в інформаційній ізоляції, а інформаційні джерела й потоки неможливо повністю захистити від витоку внутрішньої інформації та зовнішнього інформаційного впливу. Тому виникає глобальна проблема забезпечення безпеки внутрішніх і міжнародних інформаційних відносин [15, с. 112].

США, як відомо, застосовують «реалістичний» підхід, базований на концепціях «інформаційної переваги» та «інформаційного стримування», прагнучи до «інформаційно монополярного світу» як гарантії власної безпеки. Що якраз і демонструють скандал із викриттями Сноудена й очевидні порушення інформаційних прав і свобод людини та демократичних принципів.

Інший підхід – ліберальний – є демократичним, та міг би бути ще й ефективним, бо передбачає широку міжнародну співпрацю і максимальну відвертість, спільну протидію кіберзлочинності та інформаційно-психологічному маніпулюванню, якби в міждержавних відносинах панувала взаємна довіра й не було явного домінування супердержав і загроз інформаційної агресії з їхнього боку.

Професійні розробники та користувачі інформаційних технологій узагалі проти будь-яких обмежень на поширення інформації та контролю, вважаючи забезпечення інформаційної безпеки турботою розробників і користувачів ІТ, а не чиновників [15, с. 113].

Досліджуючи феномен інформаційного протидержавства та інформаційної війни як даність, історично

зумовлену жорсткою конкурентною боротьбою в сучасному світі, багато вчених і практиків не одне десятиріччя особливо акцентують на необхідності адекватного відбудовання правових та політичних механізмів захисту інтересів особи, суспільства, держави, здатних водночас протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам (В. Горбулін, М. Биченко, О. Литвиненко, А. Кормич, А. Петренко, О. Баранов та інші). Однак істотного просування в цій надважливій справі в Україні не відчувається. Тим часом державної інформаційної політики на випередження й досі немає, а інформаційне право відстає від технологій, що бурхливо розвиваються й фактично диктують поведінку суб'єктів і об'єктів інформаційних правовідносин.

Давно назріла потреба в комплексному законі «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку особи, суспільства, держави», який запроваджував би прямі механізми дії конституційних норм, декларованих, зокрема, у статтях 10, 17, 31, 32, 34, 40, 50. Цей закон має вибудовувати правову основу взаємодії та взаємозалежностей інтересів громадянина (як пріоритетний чинник), суспільства і держави в умовах глобалізації та будовання інформаційного суспільства.

За взірцем найкраще взяти досвід країн Північної Європи. Зокрема, у Швеції законом 2000 року «Інформаційне суспільство для всіх» визначені важливі пріоритети формування інформаційної політики. Найголовніші з них – конфіденційність у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій, безпека, захист приватності; використання національного сегмента глобальної мережі незалежно від операцій в інших країнах; вільне використання електронного підпису. Закон також усебічно орієнтує і зобов'язує всі структури влади, освіти, бізнесу забезпечити високу компетентність у використанні інформаційно-комунікаційних технологій, містять прямі імперативні норми, враховуючи зміни конкурентного середовища ринку праці, зокрема й щодо сприяння в опануванні новітніх технологій жінками тощо аж до спеціально створеного Університету інформаційних технологій поблизу Стокгольма.

Нарешті, ще один важливий пріоритет цього законодавчого акта – необмежений доступ до інформаційних послуг та інформаційної інфраструктури, а також розвинена інформаційно-комунікаційна інфраструктура з великою кількістю компаній та низькими цінами, що їх пропонують оператори [16, с. 58–59]. На мій погляд, Україна має рішуче позбавлятися комплексу меншовартості й, усуваючи вади внутрішнього характеру (утиски свободи слова, переслідування журналістів, недостатнє реагування на мотивовану інформацію та обґрунтовану критику з боку громадян щодо грубого порушення прав і свобод людини, як це відбувалося, зокрема, під час подій у Вradіївці Миколаївської області), активно заявляти свою політико-правову позицію на міжнародній арені.

Зокрема, назріло питання ініціювання спеціального міжнародно-правового акта стосовно інформаційних прав людини, в тому числі права на поширення інформації, та захисту приватності на рівні Організації Об'єднаних Націй, який мав би найвищу юридичну силу й був обов'язковим до виконання для всіх країн-членів ООН.

Звісно, при цьому слід враховувати, що ООН, починаючи з 53-ї сесії (1999 р.), не раз вносила до порядку денного питання інформаційної безпеки (резолюції № 54/40 від 23 грудня 1999 року; № 55/28 від 20 грудня 2000 року; № 56/164 від 3 липня 2001 року) тощо [16, с. 85–86].

Україна, як засновник ООН, продемонструвала взірць для всього світу, добровільно позбувшись ядер-

Засновник –
Верховна Рада України

Головний редактор
Світлана ПИСАРЕНКО

Редакційна колегія:

Віктор КОРНІЮК, Лариса СЕВЕРЕНЧУК,
Юрій АРТЕМЕНКО, Олександр БАНДУРКА, Іван
БОКИЙ, Степан ГАВРИШ, Віктор ГРАБ,
Юлій ЮФФЕ, Віктор КИРИЛЛОВ,
Олександр КОПИЛЕНКО, Анатолій МАТВІЄНКО,
Павло МАТВІЄНКО, Анатолій МАЦЮК,
Микола МЕЛЬНИК, Борис ОЛІЙНИК,
Сергій ПРАВДЕНКО, Анатолій СЕЛІВАНОВ,
Лесь (Леонід) ТАНОК, Віктор ТАРАН (Терен)

Головний редактор

Світлана ПИСАРЕНКО – 235-81-55

Приміальня:

Любов САЛЮК – 235-79-58

Заступник головного редактора

Віктор КОРНІЮК – 272-46-30

Відповідальний секретар

Лариса СЕВЕРЕНЧУК – 235-79-53

Головний бухгалтер **Ірина КИСІЛЬ**,

Жанна СИМОНЕНКО – 235-79-58

Відділ з висвітлення питань

парламентської діяльності:

Микола БіЛОКОПИТОВ – 234-67-78,

Олексій СИЩУК – 235-79-55,

Юлія ЦИРФА – 234-67-78,

Тарас РОМАНЮК – 234-67-78

Відділ соціально-економічної політики

та правового забезпечення:

Завідувач **Олександр МАЛІНКО**,

Оксана СКРИПНИК – 235-81-56

Відділ гуманітарної політики:

Завідувач **Ольга КЛЕЙМЕНОВА** – 235-79-55,

Людмила ПУЗИКОВА, **Лариса МАРЧУК**,

Микола СЛАВИНСЬКИЙ, **Євген ТИЩУК**

Літературні редактори: **Олена ЧОПОВСЬКА**,

Валентина НЕСЛУЖЕНКО – 235-79-60,

Наталка СЕМІВОЛОС – 235-79-53

Реклама та передплата:

Віра ПРАВИНА – 272-46-23,

Сергій ДУБРОВІН – 234-68-30

Дизайн – **Ольга ПРОКОПЧУК** – 235-81-56

Верстка – **Сергій ЛОСЕНКО** – 235-81-56,

Сергій УСЕНКО, **Наталія КУТНЯК** – 235-79-60

Підтримка сайту –

Євген СИНЕЛЬНИКОВ – 235-81-56,

Олексій ЛОЗИНСЬКИЙ, **Діана ТОКОВЕНКО**

04053, Київ-53,

пр.в. **Несторівський, 4**

E-mail: mail@viche.info

E-mail: viche@rada.gov.ua

www.viche.info

Підготовку та випуск у світ журналу «Віче»
за дорученням засновника здійснює редакція.
© Віче, 2013.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації КВ № 570
від 05.04.1994.

Редакція не завжди поділяє позицію авторів.

І залишає за собою право на редагування,
опублікування наданих авторами творів та сплату
авторського гонорару. Рукописи не рецензуються
і не повертаються.

При передруку посилання на «Віче» обов'язкове.

Відповідальність за зміст і достовірність

реklamних оголошень несуть рекламодавці.

"R" – матеріали, які друкуються на правах реклами

Підписано до друку 16.09.2013.

Формат 60x84/8.

Папір офсетний.

Друк офсетний.

Ум.-друк. арк. 2,3.

Зам. № 10-0775. Тираж 2100 прим.

Ціна договірна.

Набрано і зверстано на комп'ютерному

комплексі редакції журналу «Віче».

Надруковано з готового оригінал-макета

у ТОВ «НВП Поліграфсервіс»,

02094, м. Київ, вул. Магнітогорська, 1с,

Свідоцтво про державну реєстрацію

№ 194856 від 26.02.2001 р.

Журнал «Віче» читають у Верховній Раді та її коміте-
тах, адміністрації Президента України, Кабінеті Мі-
ністрів України, Держкомтелерадіо. Він також надхо-
дить до бібліотек Конгресу США та Ради Європи, до
Книжкової палати України, Національної бібліотеки
України імені В. І. Вернадського, Національної парла-
ментської, Державної науково-технічної, Державної
бібліотеки для юнацтва, Державної науково-педагогічної,
Центральної імені М. Островського.

Передплатний індекс – 74254.

ної зброї, вправі домагатися захи-
сту найважливішого права людини
– права на свободу свого слова і
своїх думок та права на власну
приватність. Вочевидь, для потреб
нинішньої доби глобального
інформаційного взаємопроникнен-
ня і зростаючої ролі інформації
Загальна декларація прав людини є
недостатньо актуальною. Останні
події – підтвердження цього.

А щодо внутрішніх правових
механізмів, то вони насамперед
мають удосконалюватися систем-
ним осучасненням інформаційного
законодавства, яке з фрагментар-
ної інкорпоративності має пере-
рости в сучасний Інформаційний
кодекс. При цьому має бути карди-
нально змінена сама точка зору
законодавчої і виконавчої гілок
влади на інформаційне законодав-
ство: воно повинно не просто унор-
мовувати правовідносини в тій чи
іншій галузі, сфері, системі, а мати
системний, авангардний характер
для всього законодавства України.
Інформаційне право в інформацій-
ну епоху повинно бути визначаль-
ним, домінуючим у правотворенні.

Взаємовідносини між людиною,
суспільством і державою відобра-
жаються в інформаційній сфері, яка
охоплює і впливає практично на всі
сфери життєдіяльності. Дуалізм
інформаційних впливів полягає в
тому, що вони не лише породжують-
ся особистими, суспільними й дер-
жавними інтересами, а й водночас
змінюють їх. Це відбувається в
інформаційно-комунікаційному
середовищі, яке може або сприяти,
або протидіяти таким інтересам.
Позитивні інформаційні впливи
сприяють життєво важливим інтере-
сам, негативні – навпаки, спрямова-
ні на зіткнення та порушення балансу
інтересів [15, с. 9]. При цьому завжди
слід пам'ятати, в якому світі живемо,
як просувати власні національні інте-
реси та як захищатися від інформа-
ційної агресії.

Цілком поділяю стурбованість
тих дослідників інформаційних від-
носин, зокрема В. Горбуліна та М.
Биченка, котрі наполягають на
необхідності створення в Україні
окремого державного органа, відпо-
відального за комплекс здійснення
державної інформаційної політики
та захисту інформаційної безпеки
держави. Жоден із наявних в Україні
інститутів не наділений такими
повноваженнями, функціями та
ресурсами [17]. Тим часом розмови
на цю тему точаться десятиліттями.
Не вміємо або не бажаємо захища-
тися, не кажучи вже про здатність
інформаційно наступати. А отже,
завжди будемо в ролі хлопчика в
кутку класної кімнати.

Джерела

1. Права людини: Збірник між-
народних договорів. – Вид. ООН. –
Нью-Йорк, 1983.
2. Електронний ресурс. –
<http://expres.ua/tech/2013/06/07>.
3. Електронний ресурс. –
<http://expres.ua/video/2013/06/15/88828-intern>.
4. Чиж І. С. Конституційно-пра-
вові засади забезпечення права на
поширення інформації в процесі
формування інформаційного та
громадянського суспільства //
Держава і право: Збірник наукових
праць. – 2013. – № 59. – С. 532.
5. Електронний ресурс. –
<http://internetua.com/obama-obsudil/s-SEO-apple/i>.
6. Розвідка підвела //
Кореспондент. – 2013. – № 28(567).
– С. 8.
7. Жінка, котра іде //
Кореспондент. – 2013. – № 28(567).
– С. 41.
8. Як продати свободу //
Український тиждень. – 2013. –
№ 28 (296). – С. 26–27.
9. Донскіс Л. Можу, отже, мушу
// Український тиждень. – 2013. –
№ 28 (296). – С. 33.
10. Манойло А. В.
Государственная информационная
политика в особых условиях:
Монография. – М.: МИФИ, 2003. –
С. 222–229.
11. Ли К. Сунь-Цзы. Трактат о
военном искусстве. – М., 1950. –
С. 42.
12. Красько В. Г. Секреты психо-
логической войны (цели, задачи,
методы, формы, опыт)/Под общ.
ред. А. Е. Тараса. – Минск: Харвест,
1999. – С. 6.
13. Панарин И. Н. Информационная
война и Россия // Мир безопасности/2000. – С. 54.
14. Конституція України:
Прийнята на п'ятій сесії Верховної
Ради України 28 червня 1996 року.
– К.: Парламентське видавництво,
2001. – С. 8.
15. Горбулін В. П., Биченок М.
М. Проблеми захисту інформацій-
ного простору України:
Монографія. – К.: Інтертехнологія,
2009. – С. 112.
16. Правове забезпечення
інформаційної діяльності в
Україні/За заг. ред. Ю. С.
Шемшученка, І. С. Чиж. – К.: ТОВ
«Видавництво «Юридична думка»,
2006. – С. 58–59.
17. Соснін О. Про поточні пита-
ння розбудови інформаційного су-
спільства в Україні // Віче. – 2010. –
№ 4. – С. 24 – 28.